

Eindrapport kosten bedrijfsvoering Bonaire

Stephen Chong

CBS Den Haag
Henri Faasdreef 312
2492 JP Den Haag
Postbus 24500
2490 HA Den Haag
+31 70 337 38 00
www.cbs.nl

projectnummer PR003610
 ENR
 21 april 2025

Inhoudsopgave

1.	Aanleiding	4
2.	Korte beschrijving van de opbouw van de bruto toegevoegde waarde	5
3.	Raming van onderdelen van de bruto toegevoegde waarde	6
3.1	Lonen	6
3.2	Sociale premies t.l.v. werkgevers	7
3.3	Niet-productgebonden belastingen en subsidies	8
3.4	Afschrijvingen	9
4.	Eindresultaat	11

1. Aanleiding voor dit onderzoek

Het CBS publiceert voor Bonaire op jaarbasis de bruto toegevoegde waarde naar bedrijfstak. Het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) heeft echter ook behoefte aan inzicht in 1) het aandeel van de lonen in de bedrijfslasten en 2) de winstgevendheid van bedrijven, beide uitgesplitst naar bedrijfstak. Dit houdt in dat de bruto toegevoegde waarde verder uitgesplitst moet worden naar o.a. de lonen, de sociale premies die werkgevers betalen voor hun werknemers en het netto exploitatieoverschot. Dit rapport beschrijft hoe dat is gedaan voor bedrijven op Bonaire voor verslagjaar 2022 in opdracht van SZW.

2. Korte beschrijving van de opbouw van de bruto toegevoegde waarde

De bruto toegevoegde waarde wordt in de Nationale Rekeningen berekend door de productiewaarde van bedrijven te verminderen met het intermediair verbruik. Dat zijn de kosten aan goederen en diensten die nodig zijn om te produceren. De bruto toegevoegde waarde bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Lonen
2. Sociale premies ten laste van werkgevers
3. Niet-productgebonden (npg) belastingen
4. Niet-productgebonden (npg) subsidies
5. Afschrijvingen
6. Netto exploitatieoverschot

Het netto-exploitatieoverschot is de vergoeding voor de inzet van kapitaal door bedrijven en wordt ook wel operationele winst genoemd. Het wordt in de Nationale Rekeningen (NR) berekend door de bruto toegevoegde waarde te verminderen met de som van de lonen, sociale premies t.l.v. werkgevers, het saldo van de npg belastingen en subsidies en de afschrijvingen. Om het netto-exploitatieoverschot ofwel de operationele winst van bedrijven te meten moet je dus eerst de andere onderdelen van de bruto toegevoegde waarde meten.

3. Raming van onderdelen van de bruto toegevoegde waarde

In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe de raming van de onderdelen van de bruto toegevoegde waarde tot stand is gekomen voor bedrijven op Bonaire voor verslagjaar 2022.

3.1 Lonen

Het CBS publiceert jaarlijks op Statline de banen en lonen naar bedrijfstak voor Bonaire. Daarvoor wordt gebruik gemaakt van de verzamelloonstaten (VLS) van de Belastingdienst van Caribisch Nederland. Alle bedrijven met werknemers op Bonaire moeten periodiek de VLS invullen.

Om de kwaliteit van de lonen in de VLS te beoordelen zijn de uitkomsten vergeleken met de lonen die het CBS waarneemt via jaarverslagen. Het CBS neemt jaarverslagen waar die bedrijven indienen bij de belastingdienst. Dit doet het CBS als onderdeel van de jaarlijkse raming van het bruto binnenlands product (bbp) van Bonaire. Het CBS trekt een steekproef van de jaarverslagen. De lonen uit jaarverslagen zijn dus niet beschikbaar voor alle bedrijven. Om de kwaliteit van de lonen in de VLS te beoordelen worden die vergeleken met de lonen uit jaarverslagen van bedrijven die in de steekproef zitten van het bbp-onderzoek.

Tabel 1: Confrontatie lonen in VLS versus lonen in het bbp-onderzoek, verslagjaar 2022 (in duizend dollar).

	VLS	Bbp	Relatief verschil*	Absoluut verschil*
A-B Landbouw en delfstoffenwinning	2.017	2.567	1,27	550
C Industrie	2.955	2.567	0,87	-388
D-E Energie, water, afvalbeheer	10.979	10.252	0,93	-727
F Bouwnijverheid	12.394	12.107	0,98	-287
G Handel	19.432	22.351	1,15	2.919
H+J Vervoer, informatie en communicatie	9.739	10.831	1,11	1.092
I Horeca	22.227	23.595	1,06	1.368
K Financiële dienstverlening	8.709	8.506	0,98	-203
L Verhuur en handel van onroerend goed	5.259	5.310	1,01	51
M-N Zakelijke dienstverlening	15.915	14.885	0,94	-1.030
O Openbaar bestuur en overheidsdiensten	995	1.066	1,07	71
P Onderwijs	2.386	2.372	0,99	-14
Q Gezondheids- en welzijnszorg	39.942	51.929	1,30	11.987
R-U Cultuur, recreatie, overige diensten	12.898	11.228	0,87	-1.670
	165.847	179.566	1,08	13.719

*Verschil gemeten als lonen uit bbp-onderzoek minus lonen uit VLS

Tabel 1 bevat de lonen uit de VLS en het bbp-onderzoek voor bedrijven die in beide statistieken zitten. Het verschil is beperkt, behalve bij de handel, vervoer, informatie en communicatie en gezondheidszorg. Voor deze bedrijfstakken is uitgezocht waar de verschillen door veroorzaakt worden. Het blijkt dat in de jaarverslagen vaak geen onderscheid gemaakt kan worden tussen lonen en overige personele kosten zoals de sociale premies die werkgevers afdragen. De jaarverslagen leveren in deze gevallen een overschatting op van de lonen.

De conclusies uit deze analyse zijn dan:

- De vergelijking tussen de lonen in de VLS en de lonen in het bbp-onderzoek is niet altijd goed te maken, want het loon uit het bbp-onderzoek bevat vaak ook andere personele kosten zoals de sociale premies t.l.v. werkgevers.
- Voor bedrijven waarvan het loon beschikbaar is in het jaarverslag sluit het aan op het loon in de VLS.
- Er is dus een goede aansluiting tussen de lonen in het bbp-onderzoek en VLS op bedrijfsniveau
- VLS is integraal waarbij alle VLS bedrijven in de populatie van het bbp-onderzoek zitten.
- Er is daarom voor gekozen om de VLS bron te volgen. M.a.w. de lonen uit de Statistiek Banen en Lonen (SBL) inclusief de bedrijfstakkenverdeling worden als bron gebruikt in dit onderzoek.

3.2 Sociale premies t.l.v. werkgevers

De volgende sociale regelingen zijn meegenomen:

- Pensioenpremies
- Wet Ziekteverzekering BES (ZV)
- Wet Ongevallenverzekering BES (OV)
- Cessantiawet BES (CES)
- Zorgverzekering

De werkgeverspremies voor ZV, OV, CES en zorgverzekering zijn berekend op basis van de premiepercentages en de grondslag. De grondslag is het VLS-loon minus de pensioenpremies die werknemers betalen en de verwervingskostenforfait (vast bedrag van 280 USD per jaar).

Dit zijn de premiepercentages voor 2022:

ZV	1,30 %
OV	0,30 %
CES	0,10 %
Zorgverzekering, werkgeversdeel	11,7 %
Totaal	13,4 %

De premies staan in het handboek loonheffing dat de belastingdienst jaarlijks publiceert.

Het werkgeversdeel van de pensioenpremies zijn berekend door de bedragen die werknemers betalen volgens de VLS te vermenigvuldigen met 2. De aanname is dat de verhouding tussen het premieaandeel van werkgevers en werknemers voor alle pensioenfondsen gelijk is aan die van de Pensioenfonds Caribisch Nederland (PCN). Bij PCN – de pensioenfonds voor werknemers bij

de overheid, het onderwijs en de zorg – betalen werknemers een derde van de premie en werkgevers twee derde.

3.3 Niet-productgebonden belastingen en subsidies

Er zijn momenteel geen niet-productgebonden subsidies op Bonaire.

Er zijn drie soorten niet-productgebonden belastingen:

- Vastgoedbelasting (Rijksbelasting)
- Grondbelasting (Eilandbelasting)
- Motorrijtuigenbelasting (Eilandbelasting)

Vastgoedbelasting (VGB)

Wie betaalt VGB? Huishoudens betalen VGB over de tweede woning. Het hoofdverblijf is vrijgesteld. Er geldt een vrijstelling over de eerste 70.000 dollar aan waarde over de tweede woning. Bedrijven betalen VGB over het voordeel dat ze behalen uit onroerende zaken.

De VGB is een forfaitaire heffing d.w.z. dat er een belasting moet worden betaald over een vast percentage van de waarde van het onroerend goed. Deze is gelijk aan 17,5% over een fictief inkomen van 4% over de waarde van het onroerend goed. Dus een effectief tarief van 0,7%. Voor hotels geldt een tarief van 10%, waardoor het effectief tarief uitkomt op 0,4%. Hier moeten nog 30% opcenten over worden berekend op Bonaire. Het effectief tarief wordt dan $= 0,7\% \cdot 1,3 = 0,91\%$. Behalve voor hotels. Die betalen een effectief tarief van $0,4\% \cdot 1,3 = 0,52\%$.

Eenmanszaken betalen geen VGB over onroerende zaken die onderdeel uitmaken van het ondernemingsvermogen.

Het CBS heeft een integraal bestand van de VGB waarin per vastgoedobject de waarde op een bepaalde peildatum staat inclusief cribnummer van de eigenaar. Dit bestand wordt gekoppeld aan de actieve bedrijven op Bonaire in 2022 in het bedrijvenregister¹.

De totale VGB komt uit op 11,2 miljoen dollar in 2022. Waarvan 7,0 miljoen dollar wordt betaald door huishoudens die een tweede woning bezitten. Die zitten in SBI L (verhuur en handel in onroerend goed).

Grondbelasting

Huishoudens betalen grondbelasting over de waarde van hun woning (hoofdverblijf). Ook eenmanszaken betalen grondbelasting over de waarde van onroerende zaken die deel uitmaken van het ondernemingsvermogen. Er geldt een tarief van 0,345% over de waarde van onroerende zaken.

In het jaarverslag van Openbaar Lichaam Bonaire staat dat het eilandgebied 2306 duizend dollar aan inkomsten had uit grondbelasting in 2022. Om dit bedrag te verdelen over de bedrijfstakken is gebruik gemaakt van een microbestand met de waarden van alle vastgoedobjecten die grondbelasting betalen inclusief het cribnummer van de eigenaar. Door

¹ Het Algemene bedrijvenregister (ABR) Caribisch Nederland bevat de bedrijvenpopulatie op Caribisch Nederland. Deze wordt een aantal keer per jaar geactualiseerd.

deze te koppelen aan de actieve bedrijven in het bedrijvenregister is een verdeling gemaakt naar bedrijfstak. De eigen woning bezitters behoren in sbi L (verhuur en handel in onroerend goed).

Motorrijtuigenbelasting

Huishoudens en bedrijven die eigenaar zijn van een auto, motor of scooter betalen motorrijtuigenbelasting.

Dit zijn de tarieven van de MRB.

Tabel 2: Tarieven MRB op Bonaire

Brandstof	Letter	Grondslag	Heel jaar	Half jaar	Kentekenplaat
Benzine	B of V	B	\$ 190.00	\$ 95.00	\$ 8.40
Diesel	B of V	D	\$ 838.00	\$ 419.00	\$ 8.40
Benzine	TX of AB	C	\$ 137.00	\$ 68.50	\$ 8.40
Diesel	TX of AB	E	\$ 209.00	\$ 104.50	\$ 8.40
Benzine	MF	A	\$ 137.00	\$ 68.50	\$ 5.60
Diesel	Z	G	\$ 1,257.00	\$ 628.50	\$ 5.60

Bron: <https://bonairegov.com/inwoners/motorrijtuigen-belasting>

Er is gebruik gemaakt van een integraal microbestand waarin het kenteken, cribnummer en de brandstofsoort (benzine of diesel) van alle motorrijtuigen zijn opgenomen. Voor elk kenteken is de verschuldigde MRB vastgesteld op basis van de tarieven in bovenstaande tabel. Door deze vervolgens te koppelen aan de cribnummers van de actieve bedrijven in het bedrijvenregister is een verdeling gemaakt naar bedrijfstak van de MRB die wordt betaald door bedrijven.

3.4 Afschrijvingen

De afschrijvingen worden uitgevraagd in de enquête die het CBS jaarlijks uitzet bij bedrijven op Bonaire. Dat geeft een goede dekking van de bedrijfstakken op Bonaire. Alleen voor het openbaar bestuur en het eigen woning bezit (onderdeel van Sbi L) zijn geen afschrijvingen beschikbaar. Daarom wordt voor beide bedrijfstakken verondersteld dat het aandeel van de afschrijvingen in de productie op Bonaire gelijk is aan die in Europees Nederland. Voor het openbaar bestuur is dat 18% en voor het eigen woning bezit is dat 42%.

Zoals is te zien in tabel 3 (op de volgende pagina) is het aandeel van de afschrijvingen in de productie op Bonaire voor de meeste bedrijfstakken vergelijkbaar met Europees Nederland. Dit geeft aan dat de afschrijvingen die bedrijven op Bonaire rapporteren aan het CBS plausibel zijn.

Tabel 3: Afschrijvingen op Bonaire in 2022 (in miljoenen dollars)

	Afschrijvingen in mln USD	Aandeel in productie	
		Bonaire	Europees Nederland*
A-U Alle economische activiteiten	112	9%	8%
A-B Landbouw en delfstoffenwinning	2	15%	12%
C Industrie	2	5%	4%
D-E Energie, water, afvalbeheer	14	14%	15%
F Bouwnijverheid	3	2%	2%
G Handel	9	7%	5%
H+J Vervoer, informatie en communicatie	7	9%	8%
I Horeca	10	5%	3%
K Financiële dienstverlening	2	4%	6%
L Verhuur en handel van onroerend goed	22	26%	37%
M-N Zakelijke dienstverlening	8	7%	6%
O Openbaar bestuur en overheidsdiensten	24	18%	18%
P Onderwijs	2	3%	13%
Q Gezondheids- en welzijnszorg	4	4%	6%
R-U Cultuur, recreatie, overige diensten	3	3%	6%

*Bron: CBS Nederland

4. Eindresultaat

Tabellen 4 en 5 op de volgende pagina's bevatten het eindresultaat. Tabel 4 geeft de waarden weer in miljoenen dollars, terwijl tabel 5 het aandeel (in percentages) bevat van de diverse onderdelen in de totale productiewaarde.

Het netto-exploitatieoverschot in de laatste kolom van tabel 4 en 5 wordt berekend door de bruto toegevoegde waarde te verminderen met de som van de lonen, sociale premies t.l.v. werkgevers, het saldo van de niet-productgebonden belastingen en subsidies en de afschrijvingen.

Het netto exploitatieoverschot van het openbaar bestuur, onderwijs en de financiële instellingen is per definitie nul in de Nationale Rekeningen², omdat de productiewaarde van deze bedrijfstakken gelijk wordt gesteld aan de som van de lonen, sociale premies t.l.v. werkgevers, het saldo van de niet-productgebonden belastingen en subsidies en de afschrijvingen.

De productiewaarde en het intermediair verbruik³ van de bedrijfstakken wordt jaarlijks berekend in het kader van het bbp-onderzoek. Een korte onderzoeksomschrijving staat op het [CBS website](#).

Dit onderzoek heeft geleid tot een verbetering van de raming van de productie van de bedrijfstakken financiële dienstverlening, verhuur en handel in onroerend goed, openbaar bestuur en overheidsdiensten, onderwijs en cultuur en recreatie. Het niveau van de toegevoegde waarde van deze bedrijfstakken in deze maatwerktabel wijkt dan ook af van de [Statline tabel](#) met de bruto toegevoegde waarde per bedrijfstak op Bonaire.

² Het bbp en daarmee ook de bruto toegevoegde waarde wordt wereldwijd gemeten volgens de richtlijnen van de Nationale Rekeningen zoals beschreven in de [System of National Accounts 2008](#).

³ Het intermediair verbruik is de aankoopwaarde van de goederen en diensten die opgaan in het productieproces.

Tabel 4: Kosten bedrijfsvoering Bonaire, verslagjaar 2022, in miljoen dollar

	Productie	Intermediair verbruik	Toegevoegde waarde	Toegevoegde waarde	Toegevoegde waarde	Toegevoegde waarde	Toegevoegde waarde	Toegevoegde waarde
	Totaal	Totaal	Totaal	Lonen	Sociale lasten t.l.v. werkgever	Niet- productgebond en belastingen minus subsidies	Afschrijvingen	Netto exploitatie- overschot
A-U Alle economische activiteiten	1316	638	678	331	56	18	112	161
A-B Landbouw en delfstoffenwinning	12	5	7	3	0	0	2	2
C Industrie	33	19	14	6	1	0	2	5
D-E Energie, water, afvalbeheer	93	61	32	12	2	0	14	4
F Bouwnijverheid	131	79	52	22	3	0	3	24
G Handel	136	49	87	29	4	1	9	44
H+J Vervoer, informatie en communicatie	81	42	39	15	2	1	7	14
I Horeca	187	113	74	33	4	1	10	26
K Financiële dienstverlening	41	25	16	11	2	1	2	0
L Verhuur en handel van onroerend goed	107	50	57	10	1	13	22	11
M-N Zakelijke dienstverlening	102	41	61	32	4	1	8	16
O Openbaar bestuur en overheidsdiensten	159	60	99	61	14	0	24	0
P Onderwijs	44	10	34	26	6	0	2	0
Q Gezondheids- en welzijnszorg	114	47	67	51	10	0	4	2
R-U Cultuur, recreatie, overige diensten	76	37	39	20	3	0	3	13

Tabel 5: Kosten bedrijfsvoering Bonaire, verslagjaar 2022, aandeel in productie (eenheid: percentages)

	Productie	Intermediair verbruik	Toegevoegde waarde	Toegevoegde waarde	Toegevoegde waarde	Toegevoegde waarde	Toegevoegde waarde	Toegevoegde waarde
	Totaal	Totaal	Totaal	Lonen	Sociale lasten t.l.v. werkgever	Niet- productgebond en belastingen minus subsidies	Afschrijvingen	Netto exploitatie- overschot
	(1)	(2)	(3) = (1) - (2)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8) = (3) - (4) - (5) - (6) - (7)
A-U Alle economische activiteiten	100	48	52	25	4	1	9	12
A-B Landbouw en delfstoffenwinning	100	42	58	25	0	0	17	17
C Industrie	100	58	42	18	3	0	6	15
D-E Energie, water, afvalbeheer	100	66	34	13	2	0	15	4
F Bouwnijverheid	100	60	40	17	2	0	2	18
G Handel	100	36	64	21	3	1	7	32
H+J Vervoer, informatie en communicatie	100	52	48	19	2	1	9	17
I Horeca	100	60	40	18	2	1	5	14
K Financiële dienstverlening	100	61	39	27	5	2	5	0
L Verhuur en handel van onroerend goed	100	47	53	9	1	12	21	10
M-N Zakelijke dienstverlening	100	40	60	31	4	1	8	16
O Openbaar bestuur en overheidsdiensten	100	38	62	38	9	0	15	0
P Onderwijs	100	23	77	59	14	0	5	0
Q Gezondheids- en welzijnszorg	100	41	59	45	9	0	4	2
R-U Cultuur, recreatie, overige diensten	100	49	51	26	4	0	4	17